

Skerike-Lista

En VA-ledning mellan Rönaby och Åkesta

Förundersökning

RAÄ 988
Skerike-Lista 5:4 och Västerås 4:79
Skerike socken
Västmanland

Jan Äblström

Skerike-Lista

En VA-ledning mellan Rönby och Åkesta

Förundersökning

RAÄ 988
Skerike-Lista 5:4 och Västerås 4:79
Skerike socken
Västmanland

Jan Äblström

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 57 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2006

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN-10:91-85591-36-X
ISBN-13:978-91-85591-36-7

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Genomförande	8
Undersökningsresultat.....	10
Södra delsträckan, Rönnby	10
Norra delsträckan, Lista	10
Den folkvandringstida boplatsen.....	10
Bronsåldersboplatsen-Bytomten, RAÄ 988.....	15
Bronsåldersboplatsen, norra delen	16
Sammanfattning.....	20
Referenser.....	21
Litteratur.....	21
Tekniska och administrativa uppgifter.....	21
BILAGOR	22
Bilaga 1. Anläggningstabell	22
Bilaga 2. Fyndtabell.....	23
Bilaga 3. Provrutor	24

Figur 1. Undersökningsplatsernas läge markerat med ringar. Utdrag ur den digitala gröna kartan, blad 11G SO Västerås. Skala 1:50 000.

Inledning

Hösten 2005 skulle Bostadsrättsföreningen Åkesta som ligger mellan Västerås och Skultuna anslutas till det kommunala VA-nätet. Den planerade VA-ledningen skulle följa den östra sidan av cykelvägen mellan Rönnby och Skultuna. På sträckan mellan Rönnby och Åkesta kom tre kända fornlämningar att passeras. Längst i söder vid Rönnby passerades en äldre järnåldersboplats (utan fornlämningsnummer). I norr vid Lista gård passerades en folkvandringstida boplats (utan fornlämningsnummer) följt av en bronsåldersboplats och Lista gamla bytomt (RAÄ 988). De berörda fornlämningarna upptäcktes och delundersöktes 1995 i samband med bygget av cykelvägen och förläggningen av en fjärrvärmeledning. Då boplatserna endast var avgränsade i cykelvägens längdled beslutade länsstyrelsen att Västmanlands läns museum (VLM) skulle utföra en förundersökning i form av schaktningsövervakning där ledningen passerade boplatserna. Inför förundersökningen hade de tre berörda fornlämningarna sammanförts till två delsträckor, en drygt 90 meter lång sträcka vid Rönnby i söder (omfattande boplatserna från äldre järnålder) och en drygt 660 meter lång sträcka vid Lista i norr (omfattande de resterande boplatserna).

Det arkeologiska fältarbetet utfördes i två omgångar, för den första omgången var Joakim Kjellberg ansvarig och för den andra omgången ansvarade Jan Åhlström. Rapporten är utarbetad av Jan Åhlström. Fältarbetet utfördes under oktober och november 2005, tidvis under vinterlika förhållanden. Det arkeologiska arbetet bekostades av Bostadsrättsföreningen Åkesta och genom bidrag via 28:26/2005-medel samt genom en egeninsats av VLM. Länsstyrelsen fattade två beslut i ärendet, ett daterat 2005-09-15 (1st dnr 431-4561-05) avseende den arkeologiska förundersökningen och ett daterat 2005-11-21 avseende ianspråktagande av här nämnda bidragsmedel (1st dnr 431-10342-05). Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen övertog ansvaret för rapportarbetet 2006-04-01.

Vid förundersökningen påträffades och delundersöktes omfattande lämningar i form av stolphål, hårdar, en brunn och skärvstensflak vid den folkvandringstida boplatserna och vid bronsåldersboplatserna. Resultaten bekräftar de tidigare undersökningarna vad gäller förekommande anläggningstyper och spridningsbilden inom boplatserna. De ¹⁴C dateringar som erhöles är överlag äldre än de tidigare dateringarna. Boplatsernas etableringsfas kan därmed tidigareläggas. I anslutning till boplatserna från äldre järnålder berördes ingen fornlämning. I den del av bronsåldersboplatserna där Lista gamla bytomt också finns (RAÄ 988) dokumenterades begränsade lämningar av sentida slag.

Målsättning och metod

Enligt undersökningsplanen hade förundersökningen som målsättning att dokumentera kulturlager och anläggningar. I länsstyrelsebeslutet görs förändringen att undersökningen skall klargöra i vilken utsträckning kulturlager finns bevarade och att säkerställa dokumentationen av dem. I beslutet står det också att om större anläggningar påträffas skall arbetet avbrytas och länsstyrelsen kontaktas för samråd.

Schakten grävdes en skopbredd breda (ca 1,5 meter) vid ingen eller ringa anläggningsförekomst och med två skopbredder (ca 3,0 meter) vid stor anläggningsförekomst. Under den första omgången mättes schakten in med GPS. Anläggningarna dokumenterades i plan endast genom tillhörighet till ett schakt och

de beskrevs. Några av anläggningarna inom den folkvandringstida bopplatsen mättes dock in med GPS. De anläggningar vars position är okänd har uteslutits ur schakttabellen, förekomsten noteras dock i löptexten. Under den andra omgången dokumenterades schakt och anläggningar på en handritad schaktplan i skala 1:1000 och beskrevs. Inom bronsåldersbopplatsen upprättades två detaljplaner i skala 1:200 över två områden med kulturlager/skärvtensflak.

De anläggningar som undersöktes dokumenterades i sektion i skala 1:20 och de beskrevs. Ytor med kulturlager grävdes antingen bort med maskin efter det att förekomsten noterats eller rensades fram och dokumenterades varefter de grävdes bort med maskin. I skärvtensflaken grävdes 1,0 meter stora rutor varefter de grävdes bort med maskin.

Fynd tillvaratogs efter selektion i fält.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området är beläget på den östra sidan av Svartåns dalgång strax norr om Västerås tätort. Den del av VA-ledningen som omfattades av förundersökningen löpte mestadels i lerbunden åkermark, vid Lista bytomt berördes en skogbevuxen moränhöjd. Området ligger 25-30 meter över havet med de lägsta nivåerna i söder.

Tabell 1. De närmast belägna registrerade fornlämningsarna

Fornlämningsnummer; RAÄ	Typ	Beskrivning
80:1-3	Gravar	2 runda stensättningar och 1 hög
85	Grav och boplotsområde	2 högar, 21 runda stensättningar, 2 skärvtenshögar
86	Skärvtenshög	-
87:1-2	Skärvtenshög	2 stycken
88:1-3	Skärvtenshög, älvkvarnar	2 skärvtenshögar
89:1-2	Högar	2 stycken
90	Älvkvarnar	-
91	Älvkvarnar	-
134:1-2	Skärvtenshög, älvkvarn	-
152	Älvkvarn	-
160	Fyndplats	2 skafthålsyxor

Svartådalen är riksintresseområde för kulturmiljövården och den är rik på fornlämnings. Vid Lista är fornlämningsbilden kraftigt förtätad med företrädesvis fornlämnings från bronsålder i form av ansamlingar av skärvtenshögar och skålgropar (se tabell 1 och figur 2). Där förekommer också järnåldersinslag i form av gravfält och ensamliggande gravar. Gravtyperna utgörs av högar och runda stensättningar. Vid den södra delsträckan vid Rönnby är fornlämningsbeståndet mer begränsat (se tabell 1 och figur 2). Det omfattar ett gravfält och en gravgrupp som ligger på en moränhöjd sydväst om delsträckan. Gravtyperna utgörs av runda stensättningar, en hög och en rest sten. Gårdarna mellan Västerås och Skultuna är skriftligt belagda sedan medeltid (Kjellberg, 2006). Vad gäller Lista by så finns namnet skriftligt belagt från och med 1411 då skrivet *Ledbastum* (Pettersson, 1995).

Undersökningen ansluter till tre ytor som undersöktes 1995 av UV Uppsala inför anläggandet av en cykelväg samt en fjärrvärmeledning på sträckan Rönnby-Skultuna (se Egeback et al, 2005). De då undersökta lämningarna utgjordes av förhistoriska boplatser med dateringar från bronsålder till folkvandringstid samt sentida lämningar belägna inom Listas gamla bytomt.

Figur 2. De undersökta ytorna (röda) och de registrerade fornlämningarna. Skala 1:10 000.

Lämningarna inom den södra delsträckan vid Rönaby utgjordes av stolphål, härdar och nedgrävningar vilka ställvis förekom i hög koncentration. Det uttolkades ett fragmentariskt treskeppigt hus som typologiskt kan knytas till äldre järnålder samt en hägnad/hus som även den på typologisk väg knyts till äldre järnålder. Den folkvandringstida boplatsen ligger i den norra delsträckans södra del. Det undersöktes stolphål, härdar och nedgrävningar samt ett kulturlager (sentida?). Anläggningarna förekom utspritt i hela schaktet men det gick inte att uttolka några konstruktioner. Dateringen baseras på ett kolprov från en härd vilket som sagt förlägger boplatsen till folkvandringstid. Centralt inom den norra delsträckan ligger RAÄ 988 där boplatslämningar i form av kulturlager, stolphål och härdar samt sentida lämningar i form av rester efter två hus undersöktes. De förhistoriska lämningarna ¹⁴C dateras till yngre bronsålder och romersk järnålder. De undersökta husen kan möjligen utgöra lämningar efter två 1700-tals hus vilka har identifierats på en konceptkarta från 1782. Norr om denna undersökningsyta fortsatte bronsåldersboplatsen utan sentida inslag. Där undersöktes förutom stolphål och härdar även tre skärvtenslager och en härdliknande anläggning vilken tolkades som en ugn. Det undersöktes också ett treskeppigt hus av yngre bronsålderstyp. Boplatsen daterades genom ¹⁴C analys till yngre bronsålder.

Genomförande

Under den första omgången grävdes sökschakt inom delsträckan vid Lista förutom söder om den folkvandringstida boplatsens kända utbredning. Under arbetets gång hade undersökningsområdet utökats åt norr med en kort sträcka på västra sidan av Skultunavägen eftersom ledningen skulle korsa vägen. Efter muntligt samråd mellan VLM och länsstyrelsen undersöktes den nytillkomna sträckan genom sökschakt varvid den konstaterades vara fri från fornlämning. Det påträffades stora mängder anläggningar i anslutning till den folkvandringstida boplatsen samt anläggningar och kulturlager/skärvtensflak i anslutning till den norra delen av bronsåldersboplatsen. Inom bronsåldersboplatsen-bytomten RAÄ 988 påträffades enstaka sentida anläggningar. De framkomna anläggningarna inom den folkvandringstida boplatsen och bytomten undersöktes. Bronsåldersboplatsen bedömdes som allt för komplex för att kunna gå att undersöka inom projektets ekonomiska ramar. Arbetet avbröts således till följd av stor anläggningsförekomst och för att det uppdagats att schakten ställvis hade grävts upp mot 5 meter öster om planerad ledningssträckning. Länsstyrelsen kontaktades för samråd. I detta skede återstod det att gräva sökschakt inom den södra delen av den folkvandringstida boplatsen och hela delsträckan vid Rönby. Det återstod även att utvidga schakten där fornlämning hade påträffats till full bredd samt att undersöka de påträffade fornlämningarna.

Det hölls ett möte mellan länsstyrelsen, beställaren och projektören varvid det överenskomms att ledningen skulle förläggas till de redan grävda schakten och att schakten skulle utvidgas till tre meters bredd. Inom bronsåldersboplatsen-bytomten RAÄ 288 bedömdes det inte krävas ytterligare antikvariska insatser eftersom en utvidgning till full bredd skulle kunna ske i en befintlig slänt och därmed inte påverka eventuell fornlämning. De sträckor som inte var schaktade, d v s södra delen av den folkvandringstida boplatsen och boplatsen vid Rönby, skulle schaktas enligt gällande beslut. Vid Lista i norr kom ledningssträckan att förlängas något eftersom ledningen inte kunde korsa Skultunavägen som planerat på grund av olämpliga markförhållanden. VLM uppmanades att inkomma med en ny kostnadsberäkning vilken skulle täcka den fortsatta schaktningen, utvidgningen till 3 meters bredd av befintliga schakt där fornlämning påträffats, den nytillkomna ytan i norr och undersökning av de framkomna anläggningarna.

Efter några veckors uppehåll återupptogs fältarbetet efter det att en reviderad undersökningsplan överlämnats och godkänts av länsstyrelsen. Inför det fortsatta fältarbetet markerades ledningssträckan på plats i terrängen vilket inte tidigare var gjort. Det första som gjordes var att återuppta schaktningen genom att gräva ett 3 meter brett schakt inom delsträckan vid Rönby varvid sträckan konstaterades vara fri från fornlämning. Schaktningen fortsatte genom att två av de redan grävda schakten vid den folkvandringstida boplatsen breddades till 3 meters bredd (dubbel skopbredd) genom att ett nytt schakt grävdes på den västra sidan om dem. Det nyupptagna schaktet innehöll fornlämning i form av boplatsanläggningar. I samband med schaktningen undersöktes en brunn genom snitt med grävmaskin. Inför den fortsatta schaktningen visade det sig att ledningssträckan inom den södra delen av den folkvandringstida boplatsen inte hade blivit markerad på plats. Schaktningsarbetet fortsatte därför inom den norra delen av bronsåldersboplatsen där det befintliga schaktet breddades till 3 meter (två skopbredder) samt förlängdes till den nya punkt där ledningen skulle korsa Skultunavägen. Även här genomfördes breddningen väster om det befintliga schaktet. Det framkom anläggningar, kulturlager och ett skärvtensflak. Schaktet vid den ursprungligen tänkta platsen för vägpassagen lades igen. Samtidigt med fältarbetet diskuterades frågan om hur den ej

markerade delen av ledningssträckan vid den folkvandringstida boplatsen skulle markeras i terrängen. För att påskynda arbetet ombesörjde VLM utsättningen av den delen av ledningssträckan med måttband efter det att projektören tagit fram uppgifter om längd och sidomått (räknade från cykelvägen och de grävda schakten). Schaktningen kunde därefter slutföras inom den folkvandringstida boplatsen. Två skopbreda schakt (ca 1,5 meter) grävdes utan fornlämningsindikation. Eftersom schakten inte innehöll fornlämning grävdes de inte till fulla 3 meters bredd. Schaktningen var nu slutförd och det stod klart att det på grund av omfattningen inte skulle kunna gå att undersöka och dokumentera de framkomna fornlämningarna inom de nya ekonomiska ramarna. Länsstyrelsen kontaktades för ytterligare samråd varefter VLM uppmanades att inkomma med en andra kompletterande undersökningsplan som även den godkändes.

Figur 3. Den folkvandringstida boplatsen i november, notera isen i schaktet nr 5 i förgrunden. Foto från norr J. Åhlström.

Vid undersökningen lades fokus på bronsåldersboplatsen som genom kulturlager, skärvstensflak och anläggningar framstod som mer komplex än vad den folkvandringstida boplatsen gjorde.

Problem uppstod till följd av snö och kyla. Anläggningarna inom den folkvandringstida boplatsen blev inte undersökta innan marken frös. Då fältarbetet försenats blev tidplanen pressad och det fanns därför inte utrymme att vänta med undersökandet av anläggningarna till dess att tjälen eventuellt skulle gå ur marken. Eftersom samtliga anläggningar hade typbestämts, utifrån utseendet i plan, gjordes bedömningen att undersökningen av dem kunde prioriteras bort.

Undersökningsresultat

Södra delsträckan, Rönaby

Det grävda schaktet var 96 löpmeter långt och det grävdes i flack åkermark. Platsen där schaktet grävdes låg betydligt lägre än den tidigare undersökta ytan där nu cykelvägen återfinns. I schaktets östra halva förekom ställvis ett tunt (< 0,05 meter tjockt) kulturlager under matjorden. Utöver kulturlagret förekom det inte någon fornlämningsindikation.

Norra delsträckan, Lista

Den folkvandringstida boplatsen

Inom den del av ledningssträckan som berörde den folkvandringstida boplatsen grävdes det 7 schakt om 217 löpmeter (se figur 4). Merparten av schakten grävdes i åkermark som antingen var flack eller som sluttade lätt mot söder. Det nordligaste av schakten grävdes delvis i mer höglänt moränmark.

Längst i söder, där marken sluttade mot söder, grävdes schakten 1 och 2 utan fornlämningsindikation. Under matjord och ploglager förekom steril lera.

Schakt 3 grävdes i högt liggande åkermark vilket gav platsen ett platåliknande utseende. Under matjord och ploglager förekom anläggningar spritt i hela schaktet. I schaktets norra del dominerade härdarna medan fördelningen mellan härdar och stolphål var jämn i den södra delen. Åt söder gick det inte att avgränsa boplatsen då en diagonalt löpande telekabel hindrade schaktning inom en 30 meter lång sträcka (mellan schakt 3 och 2).

Tabell 2. Fördelning av de undersökta objekten efter typ

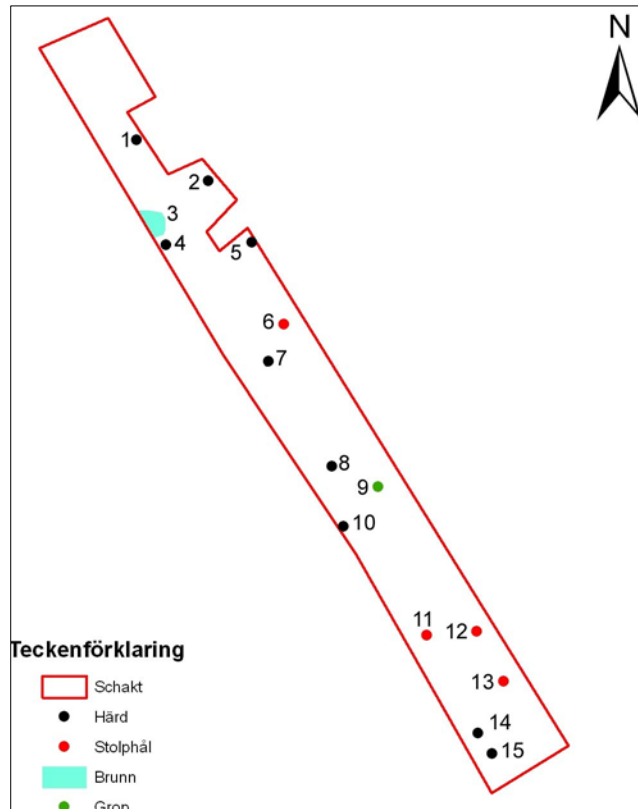
Anläggningstyp	Antal
Härd	9
Stolphål	4
Brunn	1
Grop	1

Då merparten av anläggningarna utgjordes av härdar torde inte föreliggande undersökning, till skillnad från den tidigare undersökningen, ha berört en yta inom boplatsen där det har funnits omfattande bebyggelse (se figur 5). Det är endast ett parti i schaktets södra del som kan tänkas ha varit bebyggt eftersom det där förekom tre stolphål i nära anslutning till varandra (A11-13).

I den norra delen av undersökningsytan framkom en brunn (A3). Den var synlig som en 1,8x1 meter stor mörkfärgning. I sektion var den trattformad och 1,6 meter djup. Fyllningen bestod av grå lera med två 0,1 meter tjocka sot och kollinsler och ett flammig gråbrunt lager med lera.

Figur 4. Schakten inom den folkvandringstida boplatsen. Läget för de påträffade anläggningarna är markerat med svarta punkter. Skala 1:1500.

Figur 5. Anläggningarna i schakt 3 inom den folkvandringstida boplatsen. Skala 1:500.

Det registrerades 2418 gram keramik fördelat på fyra fyndposter. Merparten av den tillvaratagna keramiken (2360 gram) kommer från gropen A9 (fynd F1). En översiktlig genomgång av keramiken, från gropen A9, baserad på godset och mynningarnas utseende identifierar rester efter fem olika kärl (se figur 6). De bevarade delarna av mynningar och bukar visar att kärlen har haft samma konvexa form.

Typ 1 har ett grovmagrat, glimmerrikt gods (12 mm tjockt) med gula ut- och insidor. Både in- och utsidan har grova och sandlika ytor. Mynningen är utåtböjd.

Typ 2 har ett grovmagrat gods (11 mm tjockt) som är rikt på glimmer. Både ut- och insidan är gråsvart och grov, i jämförelse med typ 1 saknas den sandiga känslan. Mynningen är rak och förtjockad.

Typ 3 har ett något finare magrat gods (11 mm tjockt) än de föregående typerna. Det är rikt på glimmer. Både in- och utsidan är gråbrun till färgen, utsidan tenderar att vara något flammig åt svart, och ytorna är släta. Mynningen är utåtböjd.

Typ 4 har ett mer finmagrat gods med något mindre inslag av glimmer (7 mm tjockt). Utsidan är flammigt gråbrun till gul och insidan är svart. Ytan är slät och mynningen rak (mynningskanten är dock inte intakt).

Typ 5 har ett gods med något finare glimmerrik magring (13 mm tjockt). Dess utsida är gul till rödgul, slät med en lätt sandig känsla. Insidan är brungrå och något grövre. Mynningen är rak.

Figur 6. Mynningsbitar från keramikfyndet F1, från gropen A9. Keramik av typ 1 ses överst och typ 5 nederst på sidan. Teckningar A. Lihammar, foto J. Äblström.

Keramiken är inte ett avfallsmaterial eftersom det inte gjordes andra fynd av avfallskaraktär så som ben, bränd lera eller skärvsten i gropen. Hade det varit avfall från keramiktillverkning borde mängden keramik ha varit ännu större. Den troligaste förklaringen är att keramikkräsl eller delar av mer eller mindre fragmenterade kräsl medvetet har placerats i gropen så som ett offer av antingen keramiken i sig eller av något som har funnits i kräslerna då de placerades i gropen.

De övriga keramikfynden utgörs av lösfynd av enstaka fragment.

Figur 7. Gropen A9 undersöks. I bildens mitt ses delar av keramiken som påträffades. Foto J. Kjellberg.

I schakt 4 påträffades ett stolphål (ej inmätt), i schakten 5-7 påträffades det inte någon fornlämning. I schakten 6 och 7 förekom det ett tunt kulturlager under matjord och ploglager i vars yta det förekom bränd lera och sotiga partier.

Material från två anläggningar, brunnen och gropen med keramikfyndet har daterats genom ¹⁴C-analys utförd vid Tandemlaboratoriet, Ångströmlaboratoriet, Uppsala Universitet. Analysen föregicks av en vedartsanalys utförd av Erik Danielsson.

Båda dateringarna är äldre än den från 1995 års undersökning. Vid föreliggande undersökning hamnar dateringarna i förromersk respektive romersk järnålder. Sammantaget torde de erhållna dateringarna spegla den tid som platsen har varit bebodd.

Tabell 4. Resultatet från C14 analysen.

Lab. nr	Prov nr	Anl. nr	Anläggningstyp	Material	Kalibrerad ålder med två sigma	Kalibrerad ålder med ett sigma
Ua-32628	3	3	Brunn	Träkol, ek	350-310 BC, 210-AD	180-50 BC
Ua-32629	4	9	Grop	Träkol, ek	130-390 AD	23-340 AD

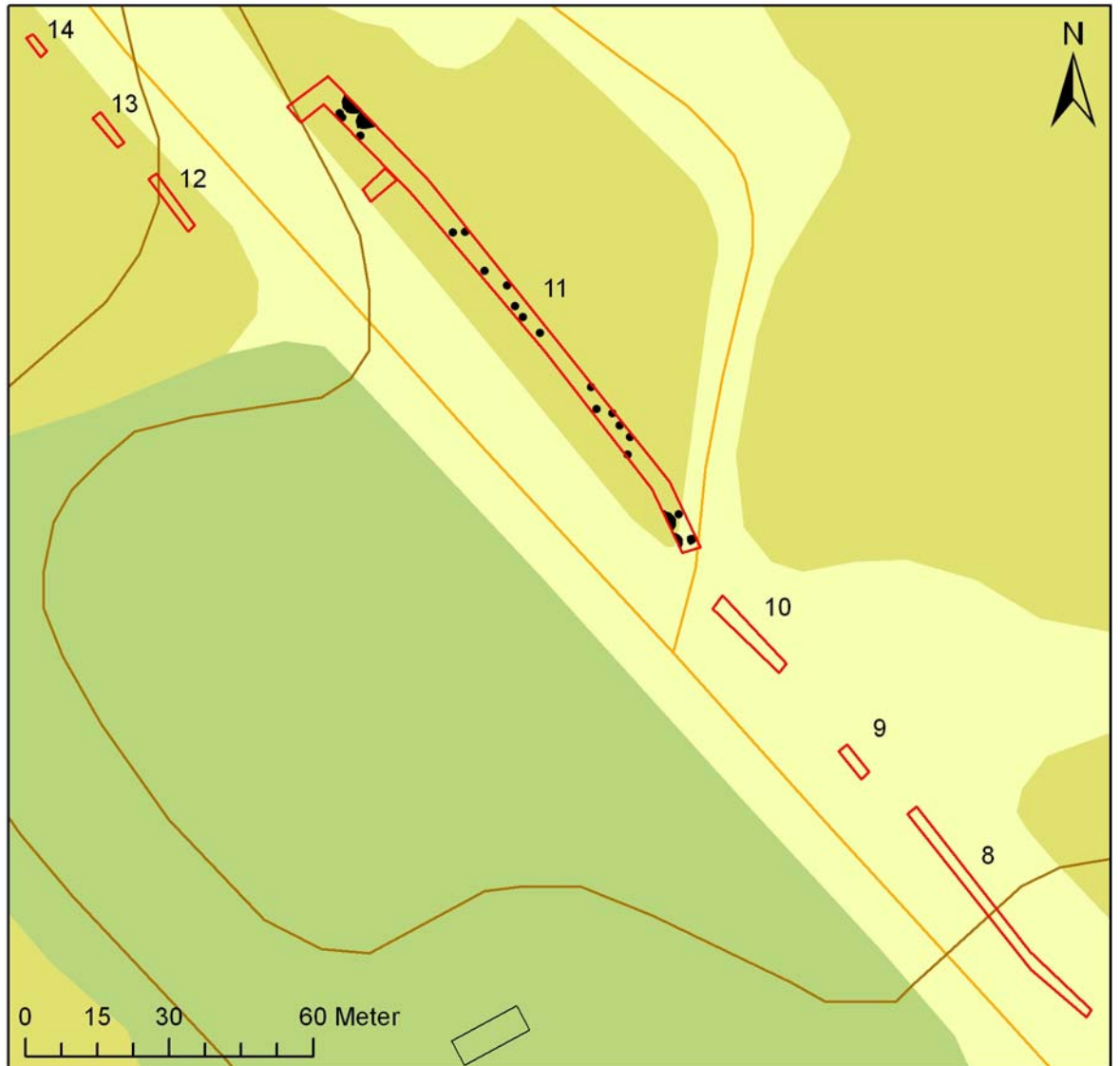
Kalibreringar enl. Stuiver, Long & Kra 1993.

Bronsåldersboplatsen-Bytomten, RAÄ 988

Det grävdes tre schakt om 83 löpmeter på den moränhöjd där delar av Lista bytomt och lämningar av en äldre boplats undersöktes 1995. Det förekom endast sentida lämningar i form av lager och störningar.

Figur 8. Schaktning inom RAÄ 988, schakt 10. Foto från nordväst, J. Kjellberg.

Figur 9. Schakten inom bronsåldersboplatsen och bytomten. Läget för de påträffade anläggningarna, kulturlagren och skärvtensflaken är markerat i svart. Skala 1:1500.

I schakt 8 förekom ett fyllnadslager under grästorven vilket grovt dateras till 1600-1800-tal genom fynd av rödgods, porslin och järnföremål. På platsen för schakt 9 hade marken schaktat ur varför den sterila moränen vidtog direkt under grästorven. I schakt 10 förekom det en 4x1 meter stor rest av ett sentida lager som var högst 0,05 meter tjock och bestod av brun lera med sten, tegel, kol och bränd lera.

Bronsåldersboplatsen, norra delen

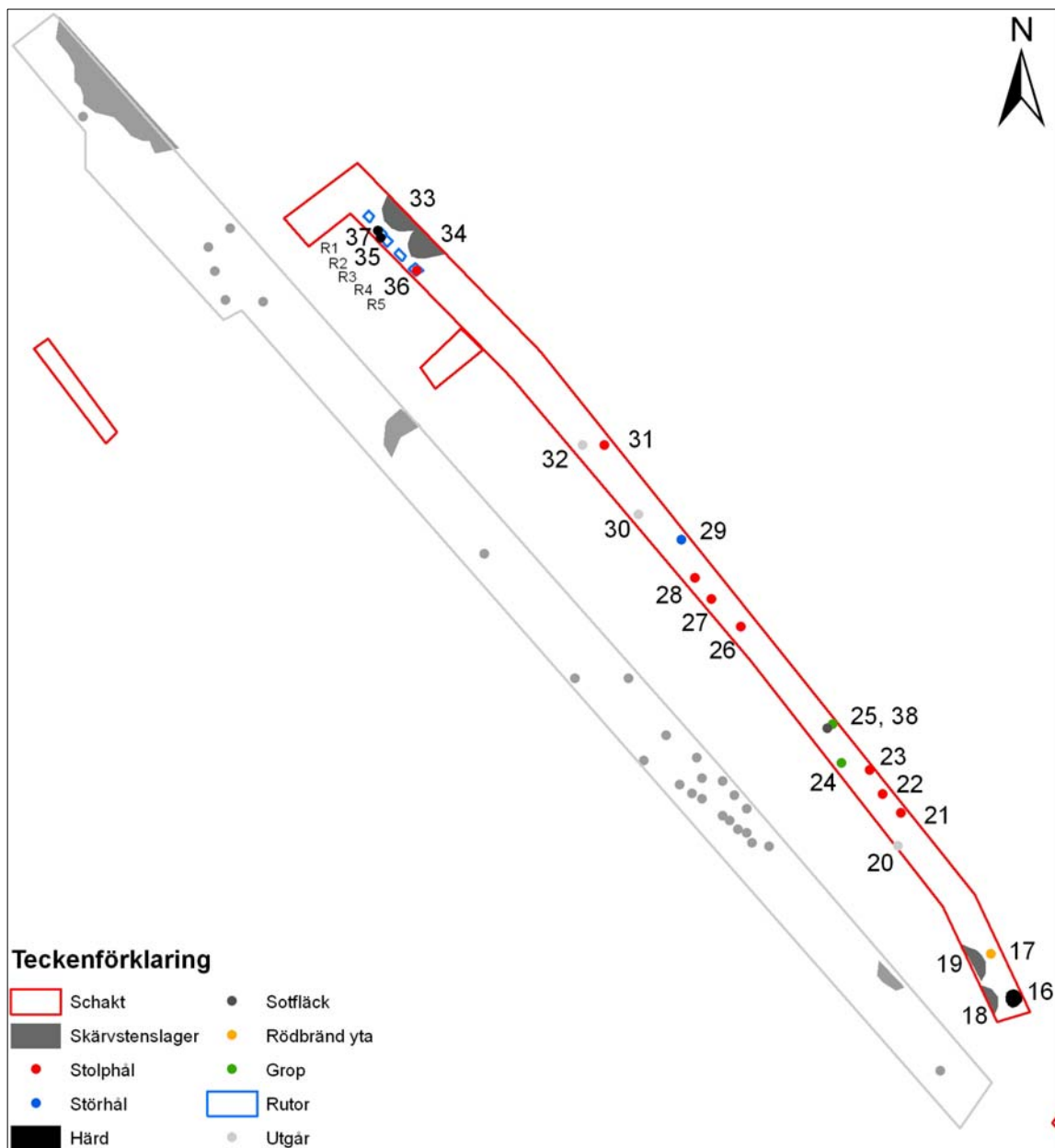
I åkermarken som sluttande lätt mot norr, på östra och västra sidan av Skultunavägen, grävdes det fyra schakt om 170 löpmeter. Det förekom fornlämning i ett av schakten.

I schakt 11 förekom en omfattande boplatslämning med kulturlager, skärvtensflak samt anläggningar av olika typ, främst stolphål (se figur 10).

Tabell 3. Fördelning av de undersökta objekten efter typ

Anläggningstyp	Antal
Stolphål	8
Härd	3
Grop	2
Skärvstensflak	2
Kulturlager	2
Sotfläck	1
Störhål	1
Rödbränd yta	1

Figur 10. Anläggningarna i schakt 11 inom bronsåldersboplatsen, norra delen. Skala 1:800. Schaktet och anläggningarna från 1995 års undersökning är gråmarkerade. Merparten av anläggningarna är markerade som punkter och skärvstenslagren som figurer.

I stora delar av schaktet förekom det ett 0,1 meter tjockt gråbrunt lager med skärvsten, kol, sot och bränd lera under matjord och ploglager. I schaktets båda ändar var lagret intensivare, svartare med större inslag av skärvsten, kol och sot. Under dessa partier av kulturlagret utkristalliserades två avgränsbara kulturlager samt två avgränsbara skärvstensflak.

Kulturlagren (A18 och 19) var meterbredda och runt 2,5 respektive 4 meter långa. De var 0,05-0,1 meter tjocka och bestod av gråbrun flammig silt innehållande kol, sot och bränd lera i varierande mängd. I de tjockaste partierna förekom det även rikligt med skärvsten. Det är troligt att de två kulturlagren utgjorde rester av skärvstensflak vars översta delar har blivit förstörda.

De båda skärvstensflaken (A33 och 34) var runt 1 till 1,5 meter breda och de var 3 och 4,5 meter långa. De var 0,1-0,2 meter tjocka och de bestod av svart silt med stort innehåll av skärvsten, sot och kol samt fynd av bränd lera, lerklining, obrända djurben och keramikfragment. Läget, inom ett tänkt boplatsoområde, för skärvstensflaken och kulturlagren (vilka som sagt kan utgöra bottnarna av skärvstensflak) sammanfaller i stort med läget för de skärvstensflak som undersöktes 1995 (se figur 10).

På två platser inom schaktet dokumenterades tre stolphål som låg i nära anslutning till varandra. Dessa stolphål kan utgöra delar av stolpburna hus vars resterande delar ligger utanför schaktet. Resonemanget stärks av att det 1995 undersöktes ett stolpburet hus ett 10 tal meter väster respektive sydväst om de båda förtätningarna av stolphål.

Det har registrerats fem fyndposter bestående av enstaka fragment keramik och lerklining. Fynden tillvaratogs antingen i samband med rensning av kulturlagret A19 eller i samband med att rutor grävdes i skärvstensflaket A34. Från kulturlagret tillvaratogs två keramikskärvor och från skärvstensflaket tillvaratogs tre keramikskärvor samt två bitar lerklining. De tre tillvaratagna keramikfragmenten liknar varandra. De har en grov ljus gulröd utsida, fynden F5 och F7 har en mycket grov utsida och åtminstone F7 kan betraktas som rabbad. Insidorna är släta och mörka, fyndet F7 har en insida som är glättad och svart till färgen.

Figur 11. Bronsåldersboplatsen, norra delen, från sydöst. Cykelvägen motsvarar läget för 1995 års delundersökning av boplatsen. Man anar de nu grävda schakten i höger bildkant. Foto J. Ählström.

Schakten 12-14 grävdes i flack åkermark. Denna del av ledningssträckan låg något lägre än vad ledningssträckan på östra sidan om Skultunavägen gjorde. I schakt 12 påträffades en sentida grop/dike innehållande tegel. I schakt 13 och 14 vidtog den sterila leran under matjord och ploglager.

Material från två anläggningar, en av härdarna som framkom under ett av skärvtensflaken och ett av stolphålen, daterats genom ¹⁴C-analys. Analysen är utförd med vid Tandemlaboratoriet, Ångströmlaboratoriet, Uppsala Universitet och den föregicks av en Vedartsanalys utförd av Erik Danielson.

Dateringen från stolphålet är något äldre än dateringarna från 1995 års undersökning och förlägger aktiviteten till äldre bronsålder medan dateringen från härderna sällar sig till de tidigare dateringarna vilka ligger runt övergången mellan äldre och yngre bronsålder. Trots det daterade materialets eventuellt höga egenålder torde man kunna konstatera att boplatsen har etablerats under äldre bronsåldern.

Tabell 5. Resultatet från C14 analysen.

Lab. nr	Prov nr	Anl. nr	Anläggningstyp	Material	Kalibrerad ålder med två sigma	Kalibrerad ålder med ett sigma
Ua-32626	1	35	Härd	Obränt djurben	1130-900 BC	1060-920 BC
Ua-32627	2	22	Stolphål	Träkol, ek	1730-1710BC, 1700-1500 BC	1670-1530 BC

Kalibreringar enl. Stuiver, Long & Kra 1993.

Sammanfattning

I samband med att bostadsrättsföreningen Åkesta, som ligger norr om Västerås, skulle anslutas till det kommunala VA-nätet berördes delar av två förhistoriska boplatser av ledningsförläggningen. De berörda boplatserna återfinns vid Lista på vägen mellan Västerås och Skultuna. De båda boplatserna hade delundersökts år 1995 i samband med att en cykelväg byggdes och en fjärrvärmeledning grävdes ner. Boplatserna daterades till yngre bronsålder respektive folkvandringstid.

Undersökningen rubricerades som en förundersökning och det fattades två länsstyrelsebeslut i ärendet (Lst dnr 431-4561-05 daterat 2005-09-15, 431-10342-05 daterat 2005-11-21). Undersökningsytorna var smala och som mest öppnades 3 meter breda schakt.

Vid den folkvandringstida boplatserna dokumenterades och undersöktes en stor mängd stolphål, härdar och en brunn. I en av anläggningarna påträffades ett offerfynd bestående av keramik från 5 olika kärl.

Vid bronsåldersboplatserna undersöktes omfattande lämningar i form av skärvstensflak, anläggningar så som stolphål och härdar. Från skärvstensflaken tillvaratogs små mängder keramik av vilken åtminstone ett fragment är rabbat.

Resultaten bekräftar de tidigare undersökningarna vad gäller förekommande anläggningstyper och spridningsbilden inom boplatserna. Resultatet av de ¹⁴C dateringar som gjorts visar att boplatserna är äldre än vad som var känt. Bronsåldersboplatserna har etablerats under äldre bronsålder och den ”folkvandringstida boplatserna” etablerades redan under förromersk järnålder.

Referenser

Litteratur

Egebäck, P-E, Eriksson, M, Graner, G och Holm, J. 2005. Hus och gravar mellan Rönby och Skultuna. Lämningar från brons- och järnålder längs med väg 681 Västmanland, Skerike och Skultuna socknar. Riksantikvarieämbetet Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Bergslagen, Rapport 2005:18, Arkeologisk slutundersökning.

Kjellberg, J. 2006. Hovdesta, Nybygget och Åby-Kartstudie och inventering i Svartådalen. Utredning, etapp 1. Hovdesta, Nybygget och Åby, Skerike socken, Västmanland. Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen. Västerås.

Pettersson, K. 1995. Arkeologisk förundersökning, Lista bytomt, Skerike socken, Västerås stad, Västmanland. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala, Rapport 1995:39. Uppsala.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Västmanlands läns museums dnr:</i>	050171
<i>Kulturmiljöavdelningens projektnr:</i>	20-543
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	Dnr 431-4561-05, 2005-09-15 och dnr 431-10342-05, 2005-11-21
<i>Undersökningsperiod:</i>	Omgång 1: 2005-10-11—17, omgång 2: 2005-11-08—11, 11-21—22.
<i>Arkeologtimmar:</i>	99 timmar
<i>Maskintimmar:</i>	44 timmar
<i>Exploateringsyta:</i>	540 löpmeter
<i>Personal:</i>	Omgång 1: Joakim Kjellberg, omgång 2: Jan Åhlström och under en dag Ulf Alström.
<i>Belägenhet:</i>	Skerike-Lista 5:4, Västerås 4:79.
<i>Ekonomisk karta:</i>	11G3h
<i>Koordinatsystem:</i>	RT 90
<i>Koordinater:</i>	X6615122 Y1538982, X6616214 Y1538197
<i>Höjdsystem:</i>	Ingen höjdmätning gjordes.
<i>Inmättningsmetod:</i>	GPS, manuell.
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Förvaras hos VLM
<i>Fynd:</i>	Fynden förvaras hos VLM

BILAGOR

Bilaga 1. Anläggningstabell

Boplats	Anl. nr	Typ	Storlek, m	Form i plan	Form sektion	i	Djup, m	Anmärkning
Folkvandringstida boplatsen	1	Härd	0,8	Rund	-	-	-	Ej undersökt
Folkvandringstida boplatsen	2	Härd	0,6	-	Plan	-	0,05	Synlig i schaktkanten
Folkvandringstida boplatsen	3	Brunn	1,8x1,0	Oregelbunden	Trattform	-	1,6	Delvis utanförschaktet
Folkvandringstida boplatsen	4	Härd	0,5	Rund	-	-	-	Ej undersökt
Folkvandringstida boplatsen	5	Härd	0,95	Rund	Skålform,	-	0,10	Belägen i schaktkanten
Folkvandringstida boplatsen	6	Stolphål	0,45	Rund	U-form	-	0,3	Stenskoning
Folkvandringstida boplatsen	7	Härd	1,2	Rund	-	-	-	Ej undersökt
Folkvandringstida boplatsen	8	Härd	1,2x0,8	Oval	-	-	-	Ej undersökt
Folkvandringstida boplatsen	9	Grop	0,48	Rund	Skålform	-	0,07	Fynd av keramikkarl.
Folkvandringstida boplatsen	10	Härd	0,9	Oregelbunden	Plan	-	0,05	I schtkanten.
Folkvandringstida boplatsen	11	Stolphål	0,35x0,30	Rund	-	-	-	Ej undersökt
Folkvandringstida boplatsen	12	Stolphål	0,45	Rund	Skålform	-	0,28	-
Folkvandringstida boplatsen	13	Stolphål	0,22	Rund	U-form	-	0,18	-
Folkvandringstida boplatsen	14	Härd	0,8	Rund	-	-	-	Ej undersökt
Folkvandringstida boplatsen	15	Härd	0,8x0,6	Rund	-	-	-	Ej undersökt
Bronsäldersboplatsen	16	Härd	2,0x1,6	Oval	-	-	0,1	Plandokumenterad
Bronsäldersboplatsen	17	Rödbränd yta	1,0	Rund	-	-	-	Plandokumenterad
Bronsäldersboplatsen	18	Kulturlager	2,4x0,7	Oregelbunden	-	-	0,05	Plandokumenterad
Bronsäldersboplatsen	19	Kulturlager	4,0x0,8	Oregelbunden	-	-	0,05	Plandokumenterad
Bronsäldersboplatsen	20	Utgår	-	-	-	-	-	-
Bronsäldersboplatsen	21	Stolphål	0,5x0,55	Rund	U-form	-	0,25	Stenskoning
Bronsäldersboplatsen	22	Stolphål	0,4x0,3	Rund	U-form	-	0,4	-
Bronsäldersboplatsen	23	Stolphål	0,4	Rund	U-form	-	0,2	Stenskoning
Bronsäldersboplatsen	24	Grop	1,2x0,6	Oregelbunden	Skålform	-	0,4	Delvis utanför schaktet
Bronsäldersboplatsen	25	Sotfläck	0,40	Oregelbunden	Plan	-	0,06	Härdrest?
Bronsäldersboplatsen	26	Stolphål	0,3	Rund	U-form	-	0,3	Stenskoning
Bronsäldersboplatsen	27	Stolphål	0,2	Rund	U-form	-	0,2	-
Bronsäldersboplatsen	28	Stolphål	0,6x0,45	Rund	Skålform	-	0,15	Stenskoning
Bronsäldersboplatsen	29	Störhål	0,15	Rund	Spetsig	-	0,1	-
Bronsäldersboplatsen	30	Utgår	-	-	-	-	-	Lagerrest
Bronsäldersboplatsen	31	Stolphål	0,25	Rund	U-form	-	0,15	Stenskoning
Bronsäldersboplatsen	32	Utgår	-	-	-	-	-	Ytlig mörkfärgning
Bronsäldersboplatsen	33	Skärvstensflak	3,0x0,8	Oregelbunden	-	-	0,1-0,2	Delvis utanför schaktet
Bronsäldersboplatsen	34	Skärvstensflak	4,6x1,6	Oregelbunden	-	-	0,1-0,2	Delvis utanför schaktet
Bronsäldersboplatsen	35	Härd	0,4	Rund	-	-	0,1	Under kulturlager
Bronsäldersboplatsen	36	Stolphål	0,4	Rund	U-form	-	0,22	Under kulturlager
Bronsäldersboplatsen	37	Härd	0,3	Rund	-	-	0,1	Under kulturlager
Bronsäldersboplatsen	38	Grop	0,6	Oregelbunden	Skålformad	-	0,2	Stenlyft?

Bilaga 2. Fyndtabell

Boplats	Fyndnr	Sakord	Material	Vikt, g	Antal	Antal. fragm.	Fyndomständighet
Folkvandringstida boplatsen	1	Kärl	Keramik	2360	3	144	A9
Folkvandringstida boplatsen	2	Kärl	Keramik	4	1	2	Lösfynd
Folkvandringstida boplatsen	3	Kärl	Keramik	22	1	2	Lösfynd
Folkvandringstida boplatsen	4	Kärl	Keramik	32	1	1	Lösfynd
Bronsåldersboplatsen, norra delen	5	Kärl	Keramik	25	1	1	A19
Bronsåldersboplatsen, norra delen	6	Kärl	Keramik	6	1	1	A19
Bronsåldersboplatsen, norra delen	7	Kärl	Keramik	12	1	1	A34, R3
Bronsåldersboplatsen, norra delen	8	Lerklining	Bränd lera	25	1	1	A34, R3
Bronsåldersboplatsen, norra delen	9	Lerklining	Bränd lera	5	1	1	A34, R2

Bilaga 3. Provrutor

Boplats	Ruta	Tjocklek	Beskrivning
Bronsåldersboplatsen, norra delen	1	0,2	Svart lucker lera, sporadiskt med skärvsten
Bronsåldersboplatsen, norra delen	2	0,15	Svart lucker lera, sporadiskt med skärvsten, fynd av obränt ben och bränd lera. Sotigt parti i NÖ hörnet: A37.
Bronsåldersboplatsen, norra delen	3	0,1	Svart lucker lera, i stort stenfritt, fynd av keramik, obränt ben och bränd lera. Koncentration av sot och skärvsten i NÖ hörnet: A35
Bronsåldersboplatsen, norra delen	4	0,1	Svart lucker lera kompakt med skärvsten.
Bronsåldersboplatsen, norra delen	5	0,2	Svart lucker lera med skärvsten. I botten A36